

Inhoudstafel

Overzicht van de figuren	VII
Overzicht van de tabellen	IX
Jos Geysels	
<i>Voorwoord. Moeten er nog kruimels zijn?</i>	XIII
1. Inleiding	1
1.1 Links-rechts: ‘politiek Esperanto’ of ‘dikke zevel’?	1
1.2 Moraal van het verhaal?	11
2. Ontstaan van Links – Rechts	19
2.1 Ontstaan van het politieke gebruik van links-rechts	19
2.2 Links rechts als niet-politieke begrippen	21
2.3 Bruikbaarheid van links-rechts in de politiek: Bobbio versus Giddens	25
2.4 Breuklijnen	29
2.5 Conservatisme en progressivisme	42
3. Werkwijze en data	49
3.1 Verschillende mogelijkheden	49
3.2 Document driven data	50
3.3 De expert survey	55
3.4 Zijn de data beschikbaar over België?	58
3.5 Methodologie en onderzoeksgegevens	60
3.6 Overzicht van het empirisch onderzoek	66
4. Drie centrale variabelen.	
Een vergelijking tussen politici en kiezers	69
4.1 (Sociaal-)economisch en (sociaal-)cultureel conservatisme	69
4.2 Algemene zelfsituering op de links-rechtsschaal	76
4.3 Situering van politieke partijen op de links-rechtsschaal	81
4.4 Economisch en cultureel conservatisme en de links- rechtsschaal	97
4.5 Even recapituleren	106

5. De drie centrale links-rechtsvariabelen in verhouding tot kenmerken van politici en kiezers	109
5.1 Sociaal-demografische kenmerken	109
5.2 Links, rechts en attitudes	127
5.3 Klassenidentificatie, gemeenschapsidentificatie en (on)veiligheidsgevoel	136
5.4 De verklarende waarde van deze kenmerken voor links en rechts	144
6. Uitdieping en verbreding van het kiezersprofiel	149
6.1 Sociaal-economische positie	149
6.2 Houding tegenover anderen	151
6.3 Lidmaatschap van diverse verenigingen	154
6.4 (Post)materialisme	155
6.5 Houding tegenover politiek	156
6.6 De verklarende waarde van deze extra kenmerken voor de links-rechtssituering	161
7. Politici over links en rechts	163
7.1 Links en rechts: welke betekenis geven politici er aan?	163
7.2 Links en rechts: hoe belangrijk vinden politici dat?	166
8. Conclusie	169
Bijlage: Kan informatie over de links-rechtssituering van politieke partijen door kiezers en verkozenen helpen om hun zelsituering te verklaren?	179
Noten	183
Bibliografie	215

Overzicht van de figuren

Figuur 1.	Histogrammen voor economisch conservatisme van politici en kiezers (2004G)	71
Figuur 2.	Economisch conservatisme volgens partij(voorkeur)	72
Figuur 3.	Histogrammen voor cultureel conservatisme	74
Figuur 4.	Cultureel conservatisme van kiezers en politici naargelang van partij(voorkeur)	75
Figuur 5.	Histogrammen voor situering op de links-rechtsschaal door Vlaamse politici (2004) en kiezers (G2004)	77
Figuur 6.	Plaatsing van de politieke partijen op een links-rechtsas naargelang van de links-rechtssituering van de politici	79
Figuur 7.	Plaatsing van de politieke partijen op een links-rechtsas naargelang van de links-rechtssituering van de kiezers	80
Figuur 8.	Links-rechtselfsituering naargelang van de partijvoorkeur van kiezers en politici	80
Figuur 9.	Links-rechtssituering van Groen! door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	83
Figuur 10.	Links-rechtssituering van CD&V door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	85
Figuur 11.	Links-rechtssituering van N-VA door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	88
Figuur 12.	Links-rechtssituering van sp.a door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	90
Figuur 13.	Links-rechtssituering van Spirit door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	93
Figuur 14.	Links-rechtssituering van het Vlaams Blok door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	94
Figuur 15.	Links-rechtssituering van VLD door kiezers en politici naargelang van hun partij(voorkeur)	96
Figuur 16.	Situering van de politieke partijen op basis van het economisch en cultureel conservatisme bij kiezers en politici	103
Figuur 17.	Situering van de partijen op basis van het economisch conservatisme en de algemene links-rechtssituering bij kiezers en politici	105
Figuur 18.	Situering van de partijen op basis van het sociaal-cultureel conservatisme en de algemene links-rechtssituering bij kiezers en politici	106
Figuur 19.	Correspondentieanalyse tussen leeftijdscategorieën en partij voor politici	113

Figuur 20. Correspondentieanalyse tussen leeftijdscategorieën en partij voor de kiezers	115
Figuur 21. Correspondentieanalyse tussen levensbeschouwing en partij voor politici en kiezers	118
Figuur 22. Correspondentieanalyse tussen opleidingsniveau en partij voor politici en kiezers	121
Figuur 23. Correspondentieanalyse tussen burgerlijke staat en partij voor de kiezers	123
Figuur 24. Correspondentieanalyse tussen carrière duur en partij	126
Figuur 25. Correspondentieanalyse tussen de houding t.o.v. de migrantengemeenschap en partij(voorkeur) voor politici en kiezers	130
Figuur 26. Correspondentieanalyse tussen autoritarisme en partij(voorkeur) voor politici en kiezers	132
Figuur 27. Correspondentieanalyse tussen utilitair individualisme en partij(voorkeur) voor politici en kiezers	134
Figuur 28. Correspondentieanalyse tussen sociale klasse en partij voor politici en kiezers	137
Figuur 29. Correspondentieanalyse tussen gemeenschapsidentificatie en partij voor politici en kiezers	140
Figuur 30. (On)veiligheidsgevoel van politici en kiezers naargelang van hun partij(voorkeur)	142
Figuur 31. Links-rechtssituering van de kiezers naargelang van vertrouwen in de medemens in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	153
Figuur 32. Links-rechtssituering van de kiezers naargelang van de beoordeling van de invloed als kiezer op het federaal bestuursniveau in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	156
Figuur 33. Links-rechtssituering van de kiezers naargelang van de politieke machteloosheid in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	158

Overzicht van de tabellen

Tabel 1.	Respons per partij	61
Tabel 2.	Respons per parlement	63
Tabel 3.	Links-rechtszelfsituering naargelang van partij(voorkeur) bij kiezers en politici	78
Tabel 4.	Correlaties tussen de zelfsituering en de situering van partijen door politici en kiezers	98
Tabel 5.	Correlaties tussen de algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme bij politici en kiezers	100
Tabel 6.	Links-rechtszelfsituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van het geslacht van politici en kiezers	110
Tabel 7.	Het verband tussen partij en leeftijd bij politici	111
Tabel 8.	Algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de leeftijd van politici en kiezers	116
Tabel 9.	Algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de levensbeschouwing van politici en kiezers	119
Tabel 10.	Algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van het opleidingsniveau van politici en kiezers	122
Tabel 11.	Links-rechtszelfsituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de burgerlijke staat van politici en kiezers	124
Tabel 12.	Algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van het aantal kinderen bij politici en kiezers	125
Tabel 13.	Algemene links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de carrière duur	127
Tabel 14.	Links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de houding t.o.v. de migrantengemeenschap van politici en kiezers	130
Tabel 15.	Links-rechtszelfsituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de mate van autoritarisme van politici en kiezers	133
Tabel 16.	Links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de utilitair individualistische ingesteldheid van politici en kiezers	135

Tabel 17. Links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de klassenidentificatie van politici en kiezers	138
Tabel 18. Gemeenschapsidentificatie van politici en kiezers	139
Tabel 19. Links-rechtssituering, economisch en cultureel conservatisme naargelang van de gemeenschapsidentificatie van politici en kiezers	141
Tabel 20. Correlaties tussen het (on)veiligheidsgevoel, de links-rechtssituering, het economisch en cultureel conservatisme	143
Tabel 21. Verklarende waarde van de kenmerken van politici en kiezers voor de links-rechtssituering en het economisch en cultureel conservatisme	145
Tabel 22. Links-rechtssituering naargelang van de jobsituatie van de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	149
Tabel 23. Links-rechtselfsituering naargelang van het laatste hoofdberoep van de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	150
Tabel 24. De situering van de politieke ideeën naargelang van het specifieke vakbondslidmaatschap van de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	154
Tabel 25. Links-rechtssituering naargelang van het lidmaatschap van een specifieke mutualiteit van de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	155
Tabel 26. Correlaties tussen het postmaterialisme en de algemene links-rechtssituering door de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	156
Tabel 27. Links-rechtssituering van de politieke ideeën naargelang van de interesse voor politiek van de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	157
Tabel 28. Links-rechtssituering naargelang van het belang dat men aan politiek hecht bij de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	159
Tabel 29. De situering van de politieke ideeën naargelang van het vertrouwen in politiek en in politieke partijen bij de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	160
Tabel 30. Correlaties tussen tevredenheid over het globaal stadsbeleid en de algemene links-rechtssituering door de kiezers in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	160
Tabel 31. Verklarende waarde van diverse karakteristieken van kiezers voor hun situering op de algemene links-rechtsschaal in Gent, Brugge en Antwerpen in 2003	162
Tabel 32. Betekenissen van links en rechts volgens partij	164
Tabel 33. Het belang dat politici (per partij) vandaag hechten aan de links-rechtstegenstelling	167

Tabel 34. Mate waarin de situering van partijen bijdraagt tot de verklaring van verschillen in de zelfsituering van politici en kiezers	180
Tabel 35. Factoranalyse voor links-rechtssituering van partijen door politici en kiezers	182